

OBČINA
SLOVENSKA BISTRICA
O b č i n s k i s v e t

Kolodvorska ulica 10, 2310 Slovenska Bistrica

telefon: h.c. + 386 2 / 843 28 00, 843 28 54, fax: + 386 2 / 81 81 141 e-mail: obcina@slov-bistrica.si

uradna spletna stran: www.slovenska-bistrica.si

Številka: 9000-5/2013-19/11

Občinski svet občine Slovenska Bistrica je na 19. redni seji, dne 3.10.2013, v skladu z določili Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07- uradno prečiščeno besedilo, 27/08 – odl. US, 76/08, 79/09, 51/10, 84/10-odl.US in 40/12-ZUJF)), in določili Statut Občine Slovenska Bistrica (Uradni list RS, 55/10) obravnaval Analizo položaja invalidov v Občini Slovenska Bistrica ter po razpravi sprejel

SKLEP

Občinski svet Občine Slovenska Bistrica sprejme Analizo o položaju invalidov v občini Slovenska Bistrica

S spoštovanjem

Dr. Ivan ŽAGAR,
župan
Občine Slovenska Bistrica

Slovenska Bistrica, dne 3. oktobra 2013

O B Č I N A
SLOVENSKA BISTRICA

O b č i n s k a u p r a v a
Oddelek za družbene dejavnosti

Kolodvorska ulica 10, 2310 Slovenska Bistrica

telefon: h.c. + 386 2 / 843 28 20, **fax:** + 386 2 / 843 28 50 **e-mail:** obcina@slov-bistrica.si

uradna spletna stran <http://www.slovenska-bistrica.si>

ANALIZA
O POLOŽAJU INVALIDOV V OBČINI SLOVENSKA BISTRICA

Uvod.....	3
1. Analiza stanja položaja invalidov v občini Slovenska Bistrica.....	4
2. Informiranje, osveščanje in komunikacija.....	5
3. Skrb za zdravje in rehabilitacijo.....	6
3.1 Zdravstveni dom Slovenska Bistrica.....	6
3.2 Koncesije v zdravstvu.....	7
4. Strokovno – podporne rešitve, socialnovarstvene storitve in materialna varnost.....	8
5. Dostopnost.....	9
5.1 Arhitekturna dostopnost.....	9
5.2 Komunikacijska dostopnost.....	13
6. Vzgoja in izobraževanje.....	13

7	Pravica do dela, zaposlovanje.....	16
8	Vzpodbujanje družinskega življenja, verske aktivnosti in spoštovanja osebne integritete.....	20
9	Kultura in turizem.....	21
10	Rekreacija in šport.....	22
11	Vključenost invalidov v oblikovanje politike in načrtovanje invalidskega varstva....	22
12	Usposabljanje strokovnega kadra.....	22
13	Mednarodno sodelovanje.....	23

Sestava posebne delovne komisije za pripravo analize o položaju invalidov v občini Slovenska Bistrica in pripravo akcijskega načrta:

Avtorji in avtorice:

Predsednik:	Žarko Furman	Podžupan Občine Slovenska Bistrica
Podpredsednik:	Anton Kolar	Društvo invalidov Črešnjevce
Člani in članice:	Franc Pinter	Društvo paraplegikov severne Štajerske
	Marjan Podbojec	Društvo gluhih in naglušnih Podravja Maribor
	Vojka Motaln	Društvo Sožitje Slovenska Bistrica
	Simon Unuk	Komunala Slovenska Bistrica
	Irena Jereb	Vodja oddelka za družbene dejavnosti Občine Slovenska Bistrica
	Danica Sagadin	Vodja oddelka za okolje in prostor Občine Slovenska Bistrica
	Zlatka Mlakar	Strokovna sodelavka na Oddelku za družbene dejavnosti Občine Slovenska Bistrica
Marko Pučnik	Strokovni sodelavec na Oddelku za okolje in prostor Občine Slovenska Bistrica	

UVOD

Analiza o položaju invalidov v Občini Slovenska Bistrica temelji na upoštevanju standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov. Standardna pravila OZN o izenačevanju možnosti invalidov je sprejela Generalna skupščina na svoji 48. seji, dne 20. decembra 1993 – dvaindvajset standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov (Resolucija 48/96). Izenačevanje možnosti pomeni, da država oziroma izvajalce ustvari vse potrebne pogoje, da bi invalidi ustrezno izkoristili in razvili svoje preostale sposobnosti, poleg tega pa je takšna oblika skrbi za invalide za vsako družbo najbolj humana, pa tudi ekonomsko ugodna.

Tudi Vlada Republike Slovenije je 7. decembra 2005 sprejela Nacionalne usmeritve za izboljšanje grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide (Strategija Dostopna Slovenija). Pri tem se je opirala na Standardna pravila Združenih narodov, njen namen pa je bil zagotoviti invalidom, da lahko kot člani družbe uveljavljajo enake pravice in izpolnjujejo enake obveznosti kot drugi neinvalidni ljudje.

V zahodnem svetu se na področju obravnavanja različnih vrst poškodovanosti in oviranosti sedaj že nekaj časa uporablja koncept hendikepa, v pričujoči analizi pa bomo kljub negativnemu prizvoku, ki ga prinaša beseda invalid (v različnih evropskih jezikih beseda invalid namreč pomeni bolehnega, bolnega, nebogljenega in za delo nesposobnega človeka), uporabljali prav ta termin. Gre za to, da je besede invalid tako v stroki kakor tudi med ostalim ljudmi danes že tako močno ukoreninjena, da si z njo z lahkoto predstavljamo celotno populacijo ljudi, ki jo tudi zajema: gibalno ovirane, senzorno ovirane, dolgotrajno bolne, osebe z motnjo v duševnem razvoju, gluhe in naglušne, slepe in slabovidne, delovne invalide ipd.

Dostopnost do storitev javnega in zasebnega sektorja ter do fizičnega okolja je temeljna pravica invalidov in prav zaradi tega je poskušala država s tem projektom ustvariti okolje, ki bo prijazno za življenje in delo vseh ljudi, ter vsem skupinam ljudi omogočiti izenačene pogoje bivanja in sodelovanja v različnih procesih, tako na področju izobraževanja, kulture, rekreacije kot tudi obveščanja in odločanja.

Človekove pravice in dolžnosti so na začetku 21. stoletja namreč ena bistvenih prvin pravne države, saj zagotavljajo varstvo temeljnih vrednot, ki jih priznava moderno pravo. Upoštevajoč načela, na katerih temeljijo človekove pravice, naj bi bilo torej splošno sprejeto, da mora država zagotavljati invalidom pravno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pri tem imajo občine kot manjše družbene skupnosti pomembno vlogo. Invalidi so člani družbe in imajo pravico ostati v svojem lokalnem okolju, pri čemer morajo dobiti vso podporo, ki jo potrebujejo znotraj rednih struktur šolstva, zdravstva, zaposlovanja, socialnih in drugih služb.

Na to opozarja tudi Madridska deklaracija, opira pa se na določilo prvega člena Splošne deklaracije človekovih pravic, ki pravi, da se vsi ljudje rodijo svobodni in imajo enak dostojanstvo in enake pravice (Official Journal of the European Communities, št. 241, str. 89, z dne 7. 10. 2002).

Z vidika človekovih pravic invalidov je torej potrebno nameniti pozornost predvsem načelu pravice do enakih možnosti, tako pomeni proces, preko katerega različne sisteme družbe in okolja (javne službe, raze aktivnosti, informacije ipd.) napravimo dostopne vsem, tudi

invalidom. Z dosegom enakih pravic pa morajo invalidi dobiti tudi enake obveznosti, pri čemer je potrebno invalidom zagotoviti pomoč pri prevzemanju polne odgovornosti, ki jo kot enakopravni člani družbe imajo.

Dostopnost grajenega okolja in informacij oziroma komunikacij omogoča najprej integracijo invalidov – in tudi drugih funkcionalno oviranih ljudi, kot so na primer starejši, bolniki, pritlikavci, nosečnice ipd. – v družinsko, delovno in širše družbeno okolje. Dostopnost pa ni primerna samo z vidika socialnega vključevanja, temveč je tudi predpogoj za uveljavljanje političnih in državljanskih pravic. Brez funkcionalno grajenega dostopnega okolja in dostopa do informacij je težko ali morda celo nemogoče uresničevati politične pravice, npr. volilno pravico in pravico do sodelovanja pri upravljanju javnih zadev.

Tega se dobro zavedamo tudi v naši občini. Lokalne skupnosti namreč v skladu z določili Standardnih pravil Združenih narodov, Agende 22 in strategije Dostopna Slovenija sodelujejo v tem procesu tako, da so kompleksno seznanjene z invalidsko problematiko na svojem področju. Prav zavoljo tega se nam zdi prav, da smo znotraj lokalne skupnosti seznanjeni s tem, kakšne so specifične težave in ovire invalidov, pa tudi možnosti, kako jih odstraniti oziroma odpraviti. S pristopom k izvedbi projekta »Občina po meri invalidov« bomo tako v prihodnje poskušali zajeti celotno podobo stanja, da bi lahko napravili načrt dela, ki bi v bodoče zagotavljal še kvalitetnejše izenačevanje možnosti invalidov v našem lokalnem okolju. Potrebno je poudariti, da gre tukaj za projekt, ki ga razvija Zveza delovnih invalidov Slovenije, sama podelitev listine pa ne pomeni priznanja za naše preteklo delo, temveč spodbudo, hkrati s tem pa tudi obvezo, da se bo na področju lokalne skupnosti v prihodnje v skladu s to analizo ter sprejetim akcijskim načrtom začela intenzivna konkretizacija uresničevanja zastavljenih nalog.

Ob tem velja uvodoma tudi poudariti, da so invalidi heterogena skupina občank in občanov, ki jo sicer povezujemo v ovire, s katerimi se soočajo v vsakodnevem življenju, obenem pa se s svojimi »posebnimi potrebami« med seboj zelo razlikujejo. Gibalno ovirani ljudje imajo drugačne težave pri vključevanju v lokalno skupnost kot recimo ljudje z okvaro čutil. Drugačne ovire imajo ljudje z motnjami v duševnem razvoju, ljudje z duševnimi boleznimi ali ljudje z več invalidnostmi (na primer telesna in duševna prizadetost). Zato analiza poskuša zaobjeti vse skupine invalidov. Hkrati pa izhaja iz socialno – politične definicije invalidnosti, ki poudarja, da so ovire, s katerimi se srečujejo invalidi pri sovjem življenju v skupnosti, v veliki meri posledica ravnanja te skupnosti ali zaradi neosveščenosti skupnosti, velikokrat pa tudi (ne)zavedne diskriminacije te skupine občank in občanov.

Projekt je vsekakor svojevrsten izziv za lokalno okolje – občino in istočasno pobuda za oblikovanje socialnega okolja za kakovostnejše življenje vseh občanov, ne le invalidov. Izziv pa je tudi za vse invalide, ne glede na vzrok invalidnosti, društvo ali organizacijo, da se povežejo, koordinirajo svoje delovanje, se aktivirajo in tako prispevajo k realizaciji projekta, ki je namenjen vsem invalidom in občanom; da se krepí skupna odgovornost za skupno življenje.

1. Analiza stanja položaja invalidov v občini Slovenska Bistrica

V začetku leta 2012 je župan imenoval posebno delovno skupino za izvedbo projekta in pridobitev listine »Občina po meri invalidov«. Dne 14. 03. 2013 je bila v Centru za starejše Metulj izvedena okrogla miza projekta »Občina po meri invalidov«, organizaciji Društva invalidov Črešnjevec in posebne delovne skupine za izvedbo projekta in pridobitev listine

»Občina po meri invalidov«. Okrogla miza je bila odprtega tipa, še posebej pa so bili nanjo vabljeni predstavniki vseh delujočih invalidskih organizacij na področju občine, kakor tudi predstavniki ostalih organizacij, prostovoljcev in ostalih, ki delujejo na področju družbenega življenja v občini ter občank in občanov. Okrogle mize se je udeležilo 37 posameznikov iz različnih invalidskih in drugih organizacij, občank in občanov. Okrogle mize se je udeležila tudi naglušna obiskovalka, ki ji je bila za lažje razumevanje omogočena tolmačka za znakovni jezik.

Pri izdelavi analize so sodelovale organizacije, ki v občini Slovenska Bistrica delujejo na področju zdravstva, strokovno – podpornih služb, socialnega varstva, upokojencev, vzgoje in izobraževanja, rekreacije in športa in seveda invalidske organizacije ter strokovne vzgoje in izobraževanja, rekreacije in športa in seveda invalidske organizacije ter strokovne službe občinske uprave – upošteva kot metodološki pripomoček Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov, sprejeta leta 1993.

Analiza je v celoti posvečena pregledu položaja invalidov v občin Slovenska Bistrica z vidika uresničevanja Standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov predvsem z vidika lokalne skupnost.

2. Informiranje, osveščanje in komunikacija

Največji prispevek k osveščanju javnosti o invalidih, kot tudi invalidov o programih, dogodkih, pravicah, strokovno-podpornih službah in drugem, zagotovo dajejo invalidske organizacije, katerih delovanje je v glavnem usmerjeno v osveščanje z vidika posameznega tipa invalidnosti. Ključne informacije nudijo na spletnih straneh, v promocijskem in informativnem gradivu, društvenih glasilih, strokovnih publikacijah, individualnih svetovalnih in informativnih razgovorih. Večji del informiranja poteka v okviru pomembnejših lokalnih medijev (Panorama, Bistriške novice ...).

Informacije o delovanju invalidskih organizacij, o njihovih programih, o državnih in lokalnih predpisih s področja invalidskega varstva ter iz njih izhajajočih pravic, o postopkih vzgojno-izobraževalnih usmeritev in zdravstvene obravnave, o rehabilitacijskih postopkih, o svetovalno-podpornih službah, dostopnosti okolja, medicinskih, ortopedskih in tehničnih pripomočkih in drugem, se tako posredujejo preko: spletnih strani, promocijskih in informativnih gradiv, društvenih glasil, strokovnih publikacij ter informativnih svetovalnih in informativnih razgovorov.

Občina Slovenska Bistrica posveča pozornost osveščanju in informiranju javnosti o problematiki invalidnih oseb. Na občinski spletni strani je v jesenskem terminu načrtovana izdelava posebne rubrike o problematiki invalidov, kjer lahko invalidi (razen slepi) pridobijo vse pomembne informacije s področij delovanja občinskih služb. Na osrednji strani poteka obveščanje občanov s pomembnejših dogodkih s področja invalidne tematike. V posebni rubriki »Občina po meri invalidov« bodo predstavljeni vsi dogodki o poteku projekta, oblikovan bo tudi spletni obrazec, s katerim lahko zainteresirani sporočijo pripombe, predloge in pobude za izboljšanje stanja invalidov v občini. Občina Slovenska Bistrica bo omogočila vsem invalidskim organizacijam, ki delujejo na področju občine, da bodo na spletni strani občine pripravili celovito informacijo o svojem delovanju (po področjih, s splošnimi informacijami o pravicah invalidov, možnosti in načinu uveljavljanja le-teh ipd.)

Občina Slovenska Bistrica bo omogočala brezplačno objavljanje prispevkov z invalidsko tematiko na lokalni kabelski televiziji ter v občinskem glasilu Informator, ki izhaja 4 krat na leto in ga prejme na dom tudi vsako gospodinjstvo v občini.

Prav tako bo Občina Slovenska Bistrica podpirala pomembnejše akcije na občinski ravni, ki imajo za cilj osveščanje občanov o položaju invalidov v družbi. Občinski vzgojno-izobraževalni zavodi (vrtci, osnovne šole) bodo v svoje programe vključevali tudi sporočila o razumevanju in sprejemanju pravic invalidov in razvijali pozitivne odnose do invalidnosti in s tem do drugačnosti.

3. Skrb za zdravje in rehabilitacija

Skrb za zdravje invalidov pomeni možnost za zgodnje odkrivanje, preprečevanje in zdravljenje okvar, kar po eni strani zagotavljamo z dostopnostjo v zdravstvene objekte, po drugi strani pa z zagotovitvijo zadostnega števila usposobljenega medicinskega osebja.

V občini Slovenska Bistrica opravljajo zdravstveno dejavnosti Zdravstveni dom Slovenska Bistrica in koncesionarji.

3.1. Zdravstveni dom Slovenska Bistrica

Zdravstveni dom Slovenska Bistrica zagotavlja pacientom, predvsem občanom občin ustanoviteljic, čim bolj kakovostno zdravstveno oskrbo v primeru poškodb in bolezni ter zagotavljanje znanja in aktivnosti za izboljšanje kakovosti življenja, preprečevanje nastanka bolezni in izboljšanje zdravja. Poslovna filozofija temelji na spoštovanju uporabnikov, timskem delu pri njihovi obravnavi, prijaznem odnosu in dobrem sodelovanju z notranjimi in zunanjimi sodelavci.

Velik del njihovih uporabnikov so invalidi. Pravzaprav se zdravstveni delavci prvi srečajo z invalidom, bodisi že pred rojstvom, ob rojstvu ali kadarkoli v življenju. Zato je nujno, da so vsi zaposleni zelo dobro seznanjeni ne le z načini zdravljenja, pač pa tudi z vsemi možnostmi, ki jih država nudi invalidom od postopkov ocene invalidnosti do najrazličnejših možnosti rehabilitacije in denarnih nadomestil.

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju opredeljuje postopke, s katerimi se zagotavljajo pravice do pokojnine, pravice na podlagi invalidnosti, pravica do letnega dodatka in pravica do dodatka za pomoč in postrežbo. V Zdravstvenem domu Slovenska Bistrica opažajo, da so ljudje z zakonodajo, ki opredeljuje delovanje zdravstvenih delavcev v ZD načeloma dobro seznanjeni, bistveno manj pa poznajo delovanje različnih civilnih združenj in društev invalidov.

V Zdravstvenem domu Slovenska Bistrica se zavedajo, da so pri izvajanju zdravstvene dejavnosti močno omejeni. Število pacientov na zdravnika je previsoko, premalo je priznanih programov, kar prav invalidi pogosto občutijo, da so v zdravstvu omejene možnosti. Zdravniki v osnovnem zdravstvu v 7 minutah, ki jih imajo na razpolago za posameznega pacienta, le težko opredelijo vso širino problemov invalida. Zdravila in ortopedske pripomočke, ki jih invalidi potrebujejo, zdravniki načeloma dobro poznajo. Manj poznana pa so pravila morebitnih olajšav, ki pripadajo invalidom glede na njihovo zdravstveno stanje, ki se pogosto spreminja od pregleda do pregleda. Pogosto morajo zdravniki, da je poskrbljeno za čim bolj normalno življenje invalida, sodelovati tudi z drugimi specialističnimi zdravstvenimi

službami, kot je npr. Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije - Soča, Center za sluh in govor ali s specialisti v UKC Maribor in Ljubljana. Sodelovanje poteka tudi z drugimi strokovnjaki, kot je npr. Center za socialno delo.

Za otroke z motnjami v razvoju je organizirana specialistična obravnava v Razvojni ambulanti. Poleg zdravnice specialistke obravnavata otroke še 2 nevrofizioterapevtki ter govorna terapevtka. Problem je veliko število otrok, ki bi potrebovali nevrofizioterapijo, program pa je omejen, zato se že pojavljajo čakalne dobe in manjše število obravnav na posameznega pacienta, kot bi bilo zaželeno. Nevrofizioterapijo obiskujejo otroci do 18. leta starosti.

Za starejše invalide v Zdravstvenem domu Slovenska Bistrica ni posebne specialistične ambulante. Za te paciente skrbijo izbrani osebni zdravniki. Tudi invalidi, starejši od 18 let, bi pogosto potrebovali dodatno fizioterapevtsko obravnavo, ki pa je omejena. Zdraviliško zdravljenje je prav tako zelo omejeno.

Patronažne sestre skupaj z osebnim zdravnikom skrbijo za invalide, kadar le-ti niso sposobni za obisk v ambulanti, potrebujejo pa medicinsko oskrbo. Patronažne sestre izvajajo tudi preventivne obiske invalidov, ki so namenjeni osveščanju o zdravem načinu življenja in seznanjanju z novostmi, pravicami, možnostmi, ki jih imajo invalidi. V občini poleg patronažnih sester nudita osnovno nego najtežje prizadetim pacientom na terenu še dve bolničarki. Za njihove plače in ostale stroške se sredstva zagotavljajo v občinskih proračunih občin ustanoviteljic ZD.

V Zdravstvenem domu predvsem pogošajo še druge strokovnjake, kot so psihologi, defektologi, delovni terapevti, ki bi invalidom v toku zdravljenja olajšali rehabilitacijo, a zaenkrat niso del zdravstvenega tima v osnovnem zdravstvu.

3.2. Koncesije na področju zdravstva

V okviru zdravstvenega varstva je občina za področje splošne medicine podelila 5 koncesij, za področje zobozdravstva je 6 koncesij in na področju patronažne službe 3 koncesije. Občina ima pulmološko ambulanto, ambulanto za medicino dela in športa, zasebno psihiatrično ambulanto, laboratorij, izobraževanja o zdravi prehrani in gibanju, ki vzpodbujajo zdrav način življenja.

V občini menimo, da je potrebno vsem invalidom zagotoviti ustrezno rehabilitacijo z namenom, da bi le-ti dosegli oziroma ohranili optimalno stopnjo neodvisnosti. V skladu s tem Občina Slovenska Bistrica vsako leto razpiše socialno varstveni razpis, na katerega se lahko prijavijo tudi invalidske organizacije, ki delujejo v naši občini, in si tako v skladu s pravilnikom pridobijo majhen del sredstev tudi za rehabilitacijske programe.

Potrebno bi bilo izboljšati mobilno oskrbo na terenu, dostopnost živil, zdravil, ter zagotoviti prevoze na prireditve in s tem dvignili psihofizično dejavnost posamezniku. Okrepiti bi bilo potrebno rehabilitacijske programe s področja fizioterapije in delovne terapije. Bila bi potrebna delovna terapija z vso potrebno delovno terapevtsko obravnavo, v smislu ohranjanja osnovnih dnevnih aktivnosti in s tem omogočanje posameznikom čim daljše vzdrževanje telesnega in duševnega zdravja.

Čakalnice bi bilo potrebno opremiti s signalizacijo za slepe gluhe in naglušne. Dobrodošla bi bila vzpostavitev mreže psihoterapije, ki bi bila dostopna invalidom in njihovim svojcem, saj psihiatrična obravnava in terapija v obliki tablet nista vedno zadostna izbira.

4. Strokovno – podporne storitve, socialnovarstvene storitve in materialna varnost

Strokovne programe, namenjene invalidom, v občini izvaja kar nekaj izvajalcev.

Prvi je tukaj Center za socialno delo, ki s svojo strokovno podporo v skladu z zakonom nudi invalidom različne vrste pomoči. Temeljno izhodišče politike socialnega varstva je namreč, da je naloga države, pa tudi lokalne skupnosti predvsem zagotavljati takšne razmere, ki bodo posameznikom v družinskem, delovnem in bivalnem okolju omogočali ustvarjalno sodelovanje in uresničevanje njihovih razvojnih možnosti, da bodo s svojo dejavnostjo dosegali tako raven kakovosti življenja, ki bo primerljiva z drugimi v okolju in bo ustrezala merilom človekovega dostojanstva. Kadar si posameznik (v našem primeru invalidi) in njihove družine zaradi različnih razlogov socialne varnosti in blagostanja ne morejo zagotoviti sami, so upravičeni do določenih pravic iz socialnega varstva. Center za socialno delo v okviru svojih pristojnosti (invalidom) za odpravljanje že obstoječih stisk in težav ponuja več vrst rešitev:

1. Svetovanje posamezniku, ki obsega storitev:
 - prve socialne pomoči za opredelitev in določitev možnosti za rešitev težave in
 - osebne socialne pomoči pri ohranjanju in dopolnjevanju socialnih možnosti posameznika – upravičenec do teh storitev je vsakdo, ki na področju Republike Slovenije potrebuje pomoč;
2. Pomoč družini, ki v okviru delovanja centra za socialno delo zajema:
 - pomoč za dom, ki obsega strokovna svetovanja družini za urejanje odnosov in funkcioniranja družine,
 - napotitev posameznika do izvajalca pomoči družini na domu oziroma socialnega servisa;
3. Napotitev v institucionalno varstvo obsega vse oblike pomoči v zavodu, v družini ali v drugi organizirani obliki. Namen takega varstva je, da se odrasli osebi ali otroku, ki varstvo potrebuje, nadomesti ali dopolni funkcija doma in lastne družine, in sicer predvsem z bivanjem, prehrano, varstvom in zdravstvenim varstvom; otrokom in mladostnikom je glede na njihove potrebe zagotovljena še vzgoje in priprava na življenje, otrokom z motnjami v duševnem razvoju pa tudi usposabljanje, oskrba in vodenje. Institucionalno varstvo je organizirano v javnih socialno varstvenih zavodih in v drugih socialno varstvenih zavodih;
4. Napotitev posameznika v organizirano skrb z vodenjem in varstvom ter zaposlitvijo pod posebnimi pogoji odraslih telesno in duševno prizadetih ljudi, ki se izvaja v varstveno delovnih centrih;
5. Posameznik ima možnost uveljavljati tudi pravico do družinskega pomočnika, ki jo lahko uveljavljajo le polnoletne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

Na Centru za socialno delo Slovenska Bistrica upravičenci uveljavljajo tudi nekatere pravice invalidov, kot so status invalida, nadomestilo za invalidnost in dodatek za tujo nego in pomoč po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, pravico do izbire družinskega pomočnika in pravice po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (vavčerji, tolmač). Izbira družinskega pomočnika polnoletni invalidni

osebi s težko motnjo v duševnem razvoju ali polnoletni težko gibalno ovirani osebi omogoča bivanje v domačem okolju. Ob celodnevem varstvu in oskrbi invalidni osebi nadomešča institucionalno varstvo. V letu 2012 je občina Slovenska Bistrica to obliko pomoči financirala 18 invalidnim osebam. S pravico do vavčerjev oziroma tolmača za slovenski znakovni jezik je gluhim osebam omogočeno enakopravnejše uveljavljanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Občina Slovenska Bistrica na podlagi zakona plačuje zdravstveno zavarovanje za občane brez dohodkov, v mesecu juniju 2013 je občina krila obvezno zdravstveno zavarovanje 681 občanom.

Posebej je potrebno izpostaviti storitev Pomoč – socialna oskrba na domu, ki je namenjena upravičencem, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v svojem bivalnem okolju, vendar se zaradi starosti ali hude invalidnosti ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo. Odloži se potreba po institucionalnem varstvu. Način financiranja storitve pomoč na domu določa Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialno varstvenih storitev, oprostitev plačil pa Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačevanju socialno varstvenih storitev. To storitev financira občinski proračun, izvaja pa jo Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane. V mesecu juniju 2013 je bilo oskrbovanih 41 uporabnikov, v glavnem je bila nudena pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in gospodinjska pomoč.

Finančno najobsežnejša socialnovarstvena pravica v občinskem programu je institucionalno varstvo. Pravica je opredeljena v Zakonu o socialnem varstvu, Pravilniku o standardih in normativih za opravljanje socialnovarstvenih storitev in Uredbi o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialnovarstvenih storitev in je namenjena starejšim od 65 let in mlajšim invalidnim osebam, ki so se zaradi zdravstvenih, socialnih ali drugih razlogov odločili, da se preselijo v institucijo, stanovanjsko skupino ali drugo družino, ki uporabnikom nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcijo doma ali lastne družine. Institucionalno varstvo obsega osnovno oskrbo, socialno oskrbo in zdravstveno varstvo v skladu z veljavno zakonodajo. Občina krije razliko v ceni za institucionalno varstvo za občane z nižjimi prejemki oziroma brez prejemkov, in sicer:

<u>Zavod</u>	<u>Število občanov</u>
<i>Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane</i>	38
<i>Dom Rive</i>	1
<i>Dom Idila</i>	1
<i>Dom Danice Vogrinec</i>	2
<i>Dom starejših Ilirska Bistrica</i>	1
<i>Dom starejših Ljutomer</i>	1
<i>Dom starejših občanov Gornja Radgona</i>	1
<i>Dom upokojencev Ptuj</i>	2
<i>Center slepih in slabovidnih Škofja Loka</i>	2
<i>Dosor</i>	1
<i>Sončni dom</i>	1
<i>Dom Nine Pokorn</i>	6
<i>ZUDV Dornava</i>	9
<i>Zavod Hrastovec</i>	26

<i>Dom Lukavci</i>	5
<i>Prizma Ponikve</i>	1
<i>Zavod Črna na Koroškem</i>	4
<i>Ozara</i>	1
<i>Polž</i>	3

V zadnjem obdobju se v občini povečuje število izvajalcev nevladnih organizacij, predvsem invalidskih in socialno humanitarnih organizacij ter društev, ki izvajajo številne programe, ki invalidom nudijo pomoč in storitve za njihovo boljše vključevanje v vsakodnevno življenje. Posebej pri rehabilitaciji je zelo pomembna vloga invalidskih organizacij, saj le-te skrbijo za socialno rehabilitacijo s spodbujanjem druženja, zmanjševanjem socialne izključenosti in zagotavljanjem enakopravnih možnosti vključevanja v vse sfere družbenega življenja. Na območju občine oz. za potrebe občanov občine Slovenska Bistrica, ki se sofinancirajo tudi iz občinskega proračuna, delujejo naslednje invalidske organizacije oz. društva:

1. Društvo invalidov Slovenska Bistrica
2. Društvo invalidov Črešnjevce
3. Društvo Sožitje
4. Medgeneracijsko društvo Mavrica
5. Društvo paraplegikov Severne Štajerske
6. Društvo gluhih in naglušnih Podravja
7. Društvo slepih in slabovidnih Maribor
8. Združenje multiple skleroze Slovenije
9. Ustanova Mali vitez
10. Društvo za zdrave srca in ožilja za Maribor in Podravje
11. Društvo psoriatikov
12. Slovensko društvo Transplant
13. OZRK Slovenska Bistrica
14. Župnijska Karitas Slovenska Bistrica

Vsa ta društva in organizacije za svoje člane (bolnike in invalide) organizirajo številne socialno podporne programe, letovanja, izobraževanja, seminarje, nudijo laično pomoč na domu, spremstvo na letovanjih itd. Humanitarne in dobrodne organizacije izvajajo posamezne akcije za zbiranje sredstev za nakup ortopedskih in drugih pripomočkov tudi v sodelovanju z občino. Občina delno financira programe invalidskih organizacij in društev. V poročilih o izvedenih programih dobi povratno informacijo.

Gluhim je z zakonom priznana pravica do uporabe slovenskega znakovnega jezika pred državnimi institucijami in pravico do informacij v njim prilagojenim tehnikam.

Na območju občine Slovenska Bistrica izvajata tudi Rdeči križ in Karitas v okviru svojih socialnih programov programe, ki so namenjeni tudi invalidom.

Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije preko programa javnih del skrbi za to, da lahko imajo določene invalidske organizacije, trenutno npr. Društvo gluhih in naglušnih Podravja Maribor, na 2. OŠ Slovenska Bistrica in v Knjižnici Josipa Vošnjaka zaposlene invalidne osebe; trenutno v treh programih.

Navkljub široki mreži strokovno-podpornih storitev za invalide pa je potrebno poudariti, da so invalidi v veliko primerih še vedno zelo neseznanjeni s svojimi pravicami, zato so predlagali ,

da bi na ravni občine začela delovati neformalna institucija oziroma svetovalna pisarna, ki bi delovala po principu urada za bolnikove pravice invalidom in ostalim bolnikom, oziroma bi občanom pomagala pri razreševanju marsikaterega problema.

5 Dostopnost

5.1 Arhitekturna dostopnost

Dostopnost do storitev javnega in zasebnega sektorja je temeljna pravica invalidov, pogoji bivanja in sodelovanja na vseh področjih (izobraževanje, zdravstvo, kulturno udejstvovanje, šport, rekreacija, odločanje itd.) pa izenačeni za vse skupine ljudi.

Pri novogradnjah se morajo dosledno upoštevati Zakon o urejanju okolja, Zakon o graditvi objektov, Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavbah ter Slovenski standard za gradnjo objektov SIST ISO/TR 9527.

Za potrebe priprave analize se je dne 11. 6. 2013 opravil pregled dejanskega stanja arhitektonskih ovir v mestu Slovenska Bistrica. Pregled sta opravila Franc Pinter, paraplegik, izvrsten športnik in dobitnik paraolimpijskih medalj, ter Anton Kolar, predsednik DI Črešnjevec.

V spodnjih preglednicah je predstavljena situacija na posameznih lokacijah po mestu Slovenska Bistrica

Tabela št. 1: Cestna infrastruktura

Lokacija	Situacija
Prehodi za pešce	Na večini prehodov so klančine, vendar so neustrezne, ker jih z invalidskim vozičkom ni mogoče nemoteno prevoziti
Kolodvorska ul. vogal pločnika (bivša gostilna Šafhalter)	ni klančine
Ljubljanska cesta –stari gasilski dom	cvetlična korita na pločniku
Most čez Bistrico (pri Polancu)	neustrezna klančina pred mostom
Grajska ulica	zelo ozka in brez pločnika
Športni park- prehod za pešce	ni klančine pred prehodom
Zidanškova ulica – most pri Vrtcu	niso urejene klančine
Partizanska ulica – nasproti tapetnika Kolarja	Prometni znak je postavljen na sredi pločnika
Križišče Partizanske in Ljubljanske ulice	Kandalaber in semafor sta postavljena na sredi pločnika
Ljubljanska ulica – pločnik od Pošte pa do bivše gostilne Bing	Poškodbe na pločniku onemogočajo varno vožnjo z invalidskim vozičkom
Križišče Ljubljanska – Čopova ulica; parkirišče	Parkirni prostori za invalide na neprimernem mestu, izhod za invalide na vozičkih neurejen
Semaforji v mestu	brez zvočnih signalov

Prehodi za pešce	Brez talnih oznak za slepe in slabovidne
------------------	--

Tabela št. 2 : Javni objekti, lokali in trgovine

Lokacija	Situacija
Občina, Sodišče , Upravna enota	Prostori nedostopni za osebe na invalidskih vozičkih ter za osebe s težjimi poškodbami spodnjih okončin , ker samostojno ne morejo dostopati do teh ustreznih služb
Kinodvorana	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
RIC	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
Prostori KS Alfonz Šarh	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
Knjižnica Josipa Vošnjaka	dostop urejen
Center za socialno delo	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
Zdravstveni dom Slovenska Bistrica	dostop urejen
Lekarna Slovenska Bistrica	dostop urejen
Grad Slovenska Bistrica	ni urejen dostop z invalidskimi vozički, manjka WC za invalide
Športna dvorana pri OŠ Poh. odreda	dostop urejen, niso pa urejene sanitarije za invalide
Športni park	dostop urejen , razen prehoda na tenis igrišča, kjer so sredi prehoda nameščeni stebrički, manjkajo sanitarije za invalide
TIC	dostop urejen
2. OŠ Slovenska Bistrica	dostop urejen
OŠ Poh. odreda Slov. Bistrica	dostop urejen
OŠ Minka Namestik Sonja	dostop urejen
Policijska postaja	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
Srednja šola Slovenska Bistrica	dostop urejen, v objektu je dvigalo
Slomškov dom	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
Avtobusno postajališče	manjkajo sanitarije za invalide
Elektro	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
Komunala – upravna stavba	ni urejen dostop z invalidskimi vozički
Pošta	dostop urejen
NKBM	dostop urejen, v nadstropje po službenem dvigalu, parkirna mesta za invalide na neprimernem mestu in slabo označena
Delavska hranilnica	dostop urejen
Cerkev sv. Jerneja	Zaradi stopnic pred vrati cerkve ni možen dostop z invalidskim vozičkom
Mercator center	Dostop urejen, urejena parkirišča ter tudi urejen WC za invalide
TC Tuš- Impos	Dostop urejen, parkirišče za invalide spremenili v letni vrt gostilne
TC Cona	Dostop urejen, ni sanitarij za invalide
Lokali v centru mesta	V večini nedostopni z invalidskim vozičkom

5.2 Komunikacijska dostopnost

Gluhi, naglušni in slepi in slabovidni pogostokrat naletijo na ovire v svojem vsakdanjem življenju, kot so komunikacijske ovire, ki onemogočajo invalidom sluha enakopravno vključevanje v okolje. Kot primer naj navedemo odsotnost ekranov - displejev v čakalnicah ter vizualnih svetlobnih opozorilnih tablah za gluhe osebe v primeru nevarnosti ali drugih življenjsko pomembnih dogodkih.

Javne zgradbe v Slovenski Bistrici nimajo napeljane indukcijske zanke, ki bi naglušnim s slušnim aparatom omogočale razumevanje govorjene besede.

6. Vzgoja in izobraževanje

Vzgoja in izobraževanje otrok in mladostnikov ter mlajših polnoletnih oseb poteka skladno z zakonodajo na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami s podzakonskimi akti, ki opredeljujejo delovaje komisij za usmerjanje otrok, kriterije za opredelitev vrste in stopnje primanjkljaja, ovire ali motnje, izobraževanje osnovnošolskih otrok s posebnimi potrebami na domu ter dodatno strokovno in fizično pomoč. Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami izvaja Zavod za šolstvo Republike Slovenije. Postopke usmerjanja opravlja na osnovi predlogov komisije za usmerjanje v strokovnem mnenju, in sicer v predšolske, osnovnošolske in srednješolske programe. Postopek se zaključi z odločbo o usmeritvi, ki opredeli program, institucijo, dodatno pomoč, spremljevalca in pripomočke za čim boljše možnost vzgoje in izobraževanja ter razvoja otroka s posebnimi potrebami in njegove vključitve v šolsko okolje.

Usmerjanje predšolskih otrok in vključevanje v vrtce ni zakonsko obvezujoče, zato poteka zgolj na pobudo staršev. Primanjkuje specialnih pedagogov, logopedov in drugih strokovnih delavcev, kar močno slabi kvaliteto izvajanja vzgojnih in izobraževalnih programov. Cilj vsakega usmerjanja otrok s posebnimi potrebami v vzgojne in izobraževalne programe je otroku nuditi najboljše možnosti za razvoj in mu postaviti temelje za čim boljše vključitev v okolje. Zato se pri usmerjanju otrok spodbuja integracija, ki jo imajo pravico zahtevati tudi starši.

Spodbudno je, da se invalidne otroke vključuje v redne programe izobraževanja, saj tako tudi »zdravi otroci« lažje sprejemajo drugačnost, invalidni otrok pa je vključen v normalno okolje in nima občutka manjvrednosti.

V Vrtcu »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica je že večletna praksa, da otroke s posebnimi potrebami vključujejo v program s prilagojenim izvajanjem v enote v kraju bivanja otroka. Pomembno je, da je otrok v okolju, ki mu je znano, saj se s tem počuti varnega in sprejetega, kar z velikim zadovoljstvom sprejemajo tudi starši.

Ker se zavedajo, da je to premalo za njegov vsestranski razvoj, poskrbijo, da ima v skladu z odločbo zagotovljeno vso pomoč, ki jo potrebuje oz., ki jo odločba nalaga.

Otrokom nudi v vrtcu individualno strokovno pomoč specialna pedagoginja in logopedinja. Otroci, ki so gibalno ovirani, imajo stalno spremljevalko ves čas vključenosti v vrtce. Specialna pedagoginja in logopedinja prihajata k otrokom v oddelek ne glede na kraj vključenosti (mobilna specialna pedagoginja in logopedinja).

V vrtcu ocenjujejo, da z vključitvijo otrok s posebnimi potrebami v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo pridobijo ogromno tudi vrstniki v oddelku. Otroci

razvijejo občutek za sočloveka, ki potrebuje pomoč, in sprejmejo drugačnega vrstnika brez predsodkov.

Osnovne šole v občini imajo urejena dvigala, učne pripomočke in strokovno pomoč za otroke, ki jim je tovrstna pomoč potrebna, dostop v osnovnih šolah je prilagojen za invalide.

V Slovenski Bistrici je Osnovna šola Minke Namestnik-Sonje osnovna šola s prilagojenim programom, ki vzgaja in izobražuje otroke z lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju.

Izvajajo naslednje programe:

- prilagojeni program devetletne osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom (otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju),
- posebni program vzgoje in izobraževanja (otroci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju),
- program domske vzgoje za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami in
- mobilno specialno pedagoško službo.

Mobilno specialno pedagoško službo v šolskem letu 2012/2013 opravlja 10 strokovnih delavk, na 10-ih večinskih osnovnih šolah, 3-eh podružnicah ter v vrtcu občin Slovenska Bistrica, Oplotnica in Makole. Strokovne delavke – defektologinje, specialne in rehabilitacijske pedagoginje nudijo dodatno strokovno pomoč učencem, ki so po zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami usmerjeni v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

Skupine učencev, ki so v obravnavi, so:

- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami,
- otroci z več motnjami.

Dodatna strokovna pomoč (DSP) defektologa se izvaja za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj.

Več informacij o izobraževanju slepih, slabovidnih, gluhih..., ki se izobražujejo po programu z enakovrednim standardom znanja, imajo večinske osnovne šole, v katere so takšni učenci integrirani.

Osnovna šola Minke Namestnik-Sonje pokriva večino področij izobraževanja šoloobveznih otrok s posebnimi potrebami. Ugotavljajo, da bi bilo potrebno, da se ponovno oblikuje razvojni oddelek vrtca. Res je, da Vrtec Otona Župančiča vključuje otroke s posebnimi potrebami, vendar pa to žal ni primerno za vse otroke s posebnimi potrebami. Tako otroci, ki bi potrebovali vzgojo v razvojnem oddelku, bodisi ostajajo doma ali pa jih starši dnevno vozijo v Maribor, kjer takšne oddelke imajo. Po mnenju šole bi Slovenska Bistrica potrebovala razvojni oddelek vrtca v okviru Vrtca Otona Župančiča Slovenska Bistrica, ki ima večje število rednih oddelkov. Otroci z motnjami v duševnem razvoju iz razvojnega oddelka bi imeli na ta način možnost prehajanja v redne oddelke in se na ta način integrirali med ostale otroke v okviru proste igre, na dvorišču vrtca, na prireditvah...

Na šoli tudi ugotavljajo, da v občini Slovenska Bistrica ni dovolj dobro poskrbljeno za mladostnike in odrasle z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Starši teh

mladostnikov se spopadajo s strahovi in z vprašanjem, kam naj vključijo svoje otroke/mladostnike/odrasle po 26. letu starosti. Varstveno delovni center Polž že nekaj časa ne sprejema novih varovancev, ker nimajo odobrene kvote za širitev. Šolo pa omejuje zakonodaja, glede na katero lahko izobražujejo te osebe le do 26. leta starosti.

Opozoriti želijo tudi, da otroci/mladostniki v njihovi šoli v večini nimajo statusa invalida. Status invalida lahko pridobijo le otroci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, ki se izobražujejo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja po 18. letu starosti, otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki obiskujejo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, pa ga ne pridobijo nikoli.

Naslednja slabost, ki jo na šoli že dalj časa zaznavajo na področju otrok s posebnimi potrebami (ne samo v Slovenski Bistrici), je slabo organizirana pomoč staršem, ki se jim rodi otrok s posebnimi potrebami. Le-ti so največkrat prepuščeni sami sebi. Z izjemo zdravstvenega vidika (terapije, jim nihče ne nudi pomoči pri sprejemanju otroka in njegovih sposobnosti/posebnosti, nihče jim ne predstavi vzgoje in izobraževanja, ki se razlikuje od večini poznane sistema, nihče jih ne usmerja, kam naj se obrnejo po pomoč, kakšne so njihove pravice... Zaradi tega so se na šoli odločili za projekt na tem področju in aprila 2011 odprli Center za svetovanje za otroke, starše in strokovne delavce na področju posebnih potreb. Na njih se lahko obrnejo vsi, ki imajo kakršnokoli vprašanje, povezano s posebnimi potrebami.

Mnenja so, da je nujna celostna zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami in pomoč staršem, tako s strani zdravstva, vrtca in šole, kar pa se lahko doseže le z večjo povezanostjo teh institucij.

Prav tako se šola srečujejo z mnogimi ovirami pri izvajanju programov. Narava motenj otrok, ki so vključeni v posebni program vzgoje in izobraževanja, zahteva več obravnav različnih strokovnjakov, ki niso neposredno povezani v vzgojno-izobraževalnim delom (delovni terapevt, fizioterapevt) in za pridobitev katerih si zadnje čase zelo prizadevajo. Izjemno terapevtsko vpliva na motorični status njihovih učencev tudi voda in z njo povezane aktivnosti. Zaradi precejšnje oddaljenosti pokritih bazenov in s tem povezanimi velikimi stroški za prevoz so njihovi otroci obiska bazena deležni manjkrat, kot bi si želeli in premalokrat, da bi se lahko pokazali trajnejši učinki. Na Osnovni šoli Minke Namestnik-Sonje so mnenja, da bi Slovenska Bistrica nujno potrebovala pokriti bazen, ki bi ga lahko uporabljali ne le učenci njihove šole in drugih šol, ki imajo v svojih učnih načrtih tudi plavanje, ne samo invalidi, ampak tudi ostali prebivalci občine.

Učence vključujejo oz. z njimi obiskujejo kar se da veliko kulturno družabniških prireditev, ki se dogajajo v mestu, z namenom, da jim omogočimo čim boljše vključenost v socialno okolje. Ob tem spoznavajo, da v Slovenski Bistrici zelo pogrešajo kino.

Srednja šola Slovenska Bistrica je v splošnem arhitektonsko prilagojena potrebam gibalno oviranih oseb – opremljena je z dvigalom in prilagojenimi sanitarijami, omogočen je dostop do vseh učilnic. Prilagoditve za uspešno šolanje oseb s posebnimi potrebami so do sedaj zmogli uvajati in uspešno obdržati.

Dijaki, ki so gibalno ovirani ali imajo posebne potrebe, lahko številne prilagoditve pri izvajanju izobraževanja in ocenjevanja uveljavljajo z odločbo o usmeritvi v program s prilagojenim poukom in ocenjevanjem. Prilagoditve izvajanja pouka in ocenjevanja se

izvajajo v skladu z individualnimi programi dela, ki jih ob začetku vsakega šolskega leta izdelajo z dijaki, ki imajo odločbo in njihovimi starši.

Dijakom, ki iz različnih razlogov ne vstopijo v postopek usmerjanja, pa vendar imajo posebne potrebe v izobraževanju, skušajo individualno prilagoditi izvajanje pouka, največkrat s pomočjo pedagoških pogodb med dijakom in šolo, v katerih so opredeljene prilagoditve ter dolžnosti dijaka ter strokovnih delavcev.

Pri obravnavi dijakov s posebnimi potrebami se najpogosteje srečujejo z dvema vrstama težav, prva je finančne, druga pa edukacijske narave. Finančno (hkrati pa tudi organizacijsko) je izredno zahtevno vzdrževati sistem ur dodatne strokovne pomoči, ki jo profesorji nudijo dijakom z odločbami o posebnih potrebah. Z dodatno strokovno pomočjo se zgoščuje med posameznimi aktivni ter programi na šoli, ni pa umeščena v sistematizacijo, hkrati pa šola zanj ne more najeti zunanjšega (honorarnega) izvajalca. Ne le pri dijakih s posebnimi potrebami, a pogosto tudi pri njih, pa je opazno nizko znanje o različnih strategijah in načinih učenja ter nizka motivacija za dodatno šolsko delo. Za reševanje te težave se je izkazalo kot izrazito koristna pomoč zunanjšega sodelavca (npr. preko javnih del), ki je učencem z učnimi težavami pomagal pri učenju v šolskih prostorih, neposredno pred poukom ali po njem, občasno pa tudi med učnimi urami.

Druga težava, ki se sicer s trajanjem integracije dijakov s posebnimi potrebami vse redkeje pojavlja, je nepoznavanje posamezne motnje oz. načinov dela, ki bi pri posamezniku s to motnjo koristili. Prav tako je opazno, da dijaki sami težko identificirajo tiste pristope, ki so zanje učinkoviti. S tem je povezana še ena pogostejša težava, ko dijaki težko komunicirajo, kakšne so pravzaprav njihove potrebe ter katere prilagoditve so se v preteklosti izkazale za učinkovite.

Cilja in prioritete naloge:

- povečanje kompetence učenja med osebami s posebnimi potrebami,
- povečanje kompetence samozagovornitva.

7. Pravica do dela, zaposlovanje

Z zaostrovanjem pogojev gospodarjenja so se v zadnjih letih ponovno zmanjševale zaposlitvene možnosti, kar se je negativno odražalo na trgu dela. Posledično je od leta 2008 ponovno naraslo število brezposelnih oseb na območju občine Slovenska Bistrica in v aprilu 2013 doseglo 1.716 oseb. Stopnja registrirane brezposelnosti je po podatkih Statističnega urada RS v marcu dosegla 15,0 %, kar je za 6,9 odstotnih točk več kot v septembru 2008, ko je bila po letu 2005 najnižja in je znašala 8,1 %.

S slabšanjem razmer na trgu dela so se slabšale tudi zaposlitvene možnosti invalidov, kar je povzročilo rast števila registrirano brezposelnih invalidov in rast njihovega deleža med vsemi registrirano brezposelnimi osebami, kar kaže na še slabši položaj te skupine brezposelnih oseb na trgu dela. Tako je bilo med registrirano brezposelnimi osebami ob koncu aprila 2013 na območju Občine Slovenska Bistrica 275 invalidov, kar je za 140 oseb oz. 103,7 % več kot ob koncu leta 2007. Njihov delež med brezposelnimi znaša že 16,0 %.

Najbolj je število registrirano brezposelnih invalidov poraslo po letu 2010, ko so šla v stečaj prva podjetja na območju Upravne enote Slovenska Bistrica: v letih 2011 in 2012 invalidsko podjetje Almont PVC d.o.o., Steklarna Luminus d.d., Lip Poljčane, Almont d.o.o. in Granit

d.o.o, v januarju 2013 še podjetje Alu reflex d.o.o. in v aprilu 2013 Stavbno pohištvo Polskava.

Trenutno je na območju občine Slovenska Bistrica stanje brezposelnih invalidov sledeče:

<u>Vrsta invalidnosti</u>	<u>Število</u>
<i>registrirano brezposelni invalidi</i>	275
<i>vojaški invalidi</i>	0
<i>delovni invalid (I. in II. kategorije)</i>	230
<i>kategoriziran mladostnik</i>	26
<i>invalidna oseba po ZUZIO</i>	7
<i>invalidna oseba po ZZRZI</i>	10
<i>invalid z ugotovljeno telesno okvaro</i>	3 ali manj

Med registrirano brezposelnimi invalidi so po koncu aprila 2013 prevladovali delovni invalidi (II., III. kategoriji) s 83,6 %, sledijo jim kategorizirani mladostniki z 9,5 %. Med registrirano brezposelnimi invalidi je 91 ženske, ki predstavljajo 33,1 % delež.

Starostna struktura registrirano brezposelnih invalidov na območju občine Slovenska Bistrica:

<u>registrirano brezposelni invalidi</u>	<u>275</u>
<i>do 29 let</i>	9
<i>od 30 do 39 let</i>	48
<i>od 40 do 49 let</i>	93
<i>50 let in več</i>	125

V starostni strukturi s 45,5 % prevladujejo registrirano brezposelni invalidi stari 50 let in več, sledijo jim invalidi stari od 40 do 49 let s 33,8 %, stari od 30 do 39 let s 17,5 % preostalih, 3,3 % je mlajših od 30 let. V izobrazbeni strukturi pa prevladujejo invalidi s I.-II. stopnjo izobrazbe (46,2 %), sledijo jim invalidi s poklicno izobrazbo (41,1 %), srednjo tehniško ali stopnjo izobrazbo jih ima 9,8 % preostalih 2,9 % ima doseženo VI. ali višjo stopnjo izobrazbe.

Izobrazbena struktura registrirano brezposelnih invalidov na območju občine Slovenska Bistrica:

<u>registrirano brezposelni invalidi</u>	<u>275</u>
<i>I. - II. stopnja izobrazbe</i>	127
<i>III. - IV. stopnja izobrazbe</i>	113
<i>V. stopnja izobrazbe</i>	27
<i>VI. ali višja stopnja izobrazbe</i>	8

Struktura registrirano brezposelnih invalidov na območju občine Slovenska Bistrica po trajanju brezposelnosti:

<u>registrirano brezposelni invalidi</u>	<u>275</u>
<i>do 5 mesecev</i>	44
<i>od 6 do 11 mesecev</i>	21

od 1 do 2 leti	105
od 3 do 4 leta	54
5 let in več	51

Na trajanje registrirane brezposelnosti v osnovi vpliva razkorak med pričakovanji delodajalcev pri povpraševanju na trgu delovne sile in znanji, usposobljenostjo ter izkušnjami brezposelnih oseb. Ob tem ima na povprečno trajanje brezposelnosti vpliv tudi obseg priliva v brezposelnost. Na območju občine Slovenska Bistrica je bilo ob koncu aprila 2013 med registrirano brezposelnimi osebami 45,0 % dolgotrajno brezposelnih oseb, torej so bile brezposelne že eno leto ali več. Med registrirano brezposelnimi invalidi je bilo dolgotrajno brezposelnih 76,4 % oseb, kar kaže na njihov izrazito slabši položaj na trgu.

Pogodbo o zaposlitvi invalidu lahko delodajalec odpove brez ponudbe nove pogodbe o zaposlitvi le, če so podani resni in utemeljeni razlogi za odpoved pogodbe in če utemeljenost teh razlogov ugotovi komisija za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi invalida, ki od 1. 1. 2006 deluje na Ministrstvu za delo, družino in enake možnosti. Člani komisije so: predstavniki Zavoda RS za zaposlovanje, Inšpektorata Republike Slovenije za delo, Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, sindikata in delodajalcev. Zaskrbljujoče je, da se veliko delodajalcev obrne na komisijo takoj, ko njihov delavec prejme odločbo o invalidnosti, z namenom, da delavcu čimprej preneha delovno razmerje in za delavca ne išče možnosti prerazporeditve na drugo delovno mesto v podjetju ali v lokalnem okolju. Med vsemi brezposelnimi osebami so ravno invalidi tisti, ki imajo najmanjše možnosti za ponovno zaposlitev.

Iz strukture prilivov je razvidno, da so poglobitvi razlogi, zaradi katerih invalidi preidejo v registrirano brezposelnost, v okrog 85 % izguba zaposlitve zaradi stečaja podjetja, izteka zaposlitve za določen čas ali pa so bili opredeljeni kot trajno presežni delavci. Zaposlitve predstavljajo dobrih 40 % vseh odlivov.

Struktura prilivov invalidov v registrirano brezposelnost in odlivov invalidov iz registrirane brezposelnosti na območju občine Slovenska Bistrica:

<u>priliv invalidov v registrirani brezposelnosti</u>	<u>41</u>
<i>stečaj podjetja</i>	10
<i>trajni presežki</i>	4
<i>iztek zaposlitve za določen čas</i>	21
<i>ostalo</i>	6

Invalidi so ena izmed tako imenovanih ciljnih skupin pri vključevanju v ukrepe aktivne politike zaposlovanja, s katerimi država posega na trg dela z namenom povečevanja zaposlenosti in zmanjševanja brezposelnosti, večji zaposljivosti oseb na trgu dela in povečanju konkurenčnosti in prožnosti delodajalcev. Kljub temu, da je s strani Zavoda možnost pridobitve subvencije za zaposlitev invalida, se delodajalci za to možnost le redko odločajo. V letu 2012 se je preko javnega povabila Spodbujanje zaposlovanja prejemnikov denarno socialne pomoči zaposlil le 1 invalid.

V letu 2013 je bilo v ukrepe Aktivne politike zaposlovanja z območja občine Slovenska Bistrica skupno vključenih 23 invalidov, med njimi 12 v programe javnih del, ki je tisti ukrep,

v katerega se invalidi največ vključujejo. V obdobju od januarja do aprila 2013 je bilo v ukrepe Aktivne politike zaposlovanja vključenih 11 invalidov, med njimi 6 v javna dela.

Brezposelne osebe, ki imajo zdravstvene težave, katerih zdravljenje je zaključeno in ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev invalidnosti po drugih zakonih (ZPIZ), lahko na Zavodu pridobijo status invalidne osebe in/ali pravico do vključitve v zaposlitveno rehabilitacijo po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Za vsakega udeleženca se po zaključeni zaposlitveni rehabilitaciji izda odločbo o zaposljivosti. Glede na preostale delovne zmožnosti so invalidi lahko zaposljivi v podporni zaposlitvi, zaščitni zaposlitvi (v zaposlitvenih centrih) ali se jim izda odločba o nezaposljivosti.

Na območju Slovenske Bistrice ni nobenega izvajalca zaposlitvene rehabilitacije ali zaposlitvenega centra, zato se brezposelne invalidne osebe vključujejo v programe rehabilitacije in zaposlujejo v zaposlitvenih centrih na območju Maribora, kjer pa jih je kar 8 (ZC Detel, ZC Jadro, ZD Dlan, ZC Sončna pot in drugi).

V Območni službi Maribor je bilo v letu 2012 v okviru rehabilitacijskega svetovanja veliko truda namenjeno vključitvi invalidov v programe javnih del. Nekaterih programi javnih del so bili ciljno oblikovani z namenom, da bi se iz programa javnih del ustanovili zaposlitveni centri.

V Slovenski Bistrici deluje invalidsko podjetje Unidel d.o.o., ki je tesno povezano s tovarno Impol, saj je hčerinska družba Impola. Impol je po osamosvojitvi Slovenije izgubil precejšnji delež trga bivše skupne države. Zaradi izgube trga se je morala celotna proizvodnja Impola prilagoditi takratnim tržnim razmeram. Iskati so se začeli novi proizvodnji programi in to bi posledično najbolj občutila najranljivejša skupina delavcev, ki je imela takšne ali drugačne zdravstvene težave pri opravljanju svojega dela (to so bile predvsem invalidne osebe). Zaradi ekonomske in socialne zaščite sodelavcev invalidov je Impol leta 1993 ustanovil invalidsko podjetje Unidel d.o.o.. Namen ustanovitve podjetja Unidel je bil zagotavljanje ustrezne zaposlitve osebam s statusom invalida.

Dejavnosti, s katerimi se podjetje ukvarja:

- urejanje okolice,
- pralnica perila,
- šivalnica,
- prodaja in proizvodnja osebne varovalne opreme,
- poštne storitve,
- telefonske storitve.

V podjetju je zaposlenih 34 sodelavcev, od tega je 18 invalidov. Politika zaposlovanja v podjetju se je z leti spremenila, zraven invalidnih oseb je potrebno zaposliti tudi zdrave delavce. Za ta korak so se v podjetju odločili zato, ker se je z leti povečal obseg dela. Ta kombinacija zaposlitve je prinesla dobre rezultate. Na določenih segmentih je bilo tako razbremenjeno delo invalidov, kar se je pokazalo predvsem pri boljšem počutju in vzdušju na delovnih mestih.

Zaposlitev invalidne osebe v podjetju Unidel d.o.o poteka na slednji način:

- kadrovska socialna služba najprej uredi pogodbo o zaposlitvi na način, ki je sprejemljiva za invalida;
- ko dobi invalidna oseba ustrezno pogodbo o zaposlitvi, se vsi sodelavci potrudijo in mu pomagajo, da prve mesece na delovnem mestu prebrodi brez večjih stresov. Zelo

pomembno je, da se invalid v delovni sredini počuti enakovredno in da ni diskriminiran v nobenem pogledu.

Sodelovanje delavcev pri opravljanju podjetja:

- v invalidskem podjetju Unidel d.o.o. je ustanovljen svet delavcev, preko katerega imajo sodelavci možnost, da izpostavijo razna vprašanja, pobude in kritike, ki pripomorejo k izboljšanju delovne klime,
- imajo tudi predstavnike sindikata, ki zastopajo interese delavcev,
- imajo mentorico za invalide, ki je zadolžena za vprašanja invalidov,
- odprta vrata direktorice (individualni pogovori),
- odprta so tudi vrata pri predsedniku uprave Impola (vsak delavec invalid se lahko najavi na razgovor).

Druženje:

- razni izleti, pikniki, športne igre...,
- vključeni so v društvo za promocijo zdravja, ki deluje v sklopu Impola (razne športne aktivnosti, ki potekajo v telovadnici OŠ v Slovenski Bistrici in v atleški dvorani),
- organizirajo razna predavanja o zdravi prehrani, o komuniciranju itd.

Invalidsko podjetje praznuje letos 20 let delovanja. Da so na tržišču uspešni že 20 let, je bilo potrebno vložiti veliko naporov pri vzdrževanju medsebojnih odnosov. Trudijo se, da bi njihovo podjetje postalo prijazno invalidom.

8. Vzpodbujanje družinskega življenja, verske aktivnosti in spoštovanja osebne integritete

Za zagotavljanje ugodnih družbeno-socialnih razmer za invalide je pristojen Center za socialno delo. V občini Slovenska Bistrica ima Center za socialno delo naslednje naloge:

- zagotavljanje oblik družbenega varstva ter varstvo pravic in koristi oseb s posebnimi potrebami,
- seznaniti osebo in njene zakonite zastopnike s prednostmi in pomanjkljivostmi statusa invalida,
- družinam z invalidno osebo nuditi pomoč v obliki storitev. Če ugotovijo, da družina ne zmore sama poskrbeti za potrebe otroka oziroma invalida, jim CSD pomaga pri pripravi na namestitev invalida v zavod,
- Center za socialno delo lahko sodeluje tudi pri nameščanju invalidnih oseb, starih nad 18 let v splošne in posebne zavode.

V splošnem je staršem otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju omogočen krajši delovni čas, prispevki za socialno varnost, dodatek za nego ter različna delna nadomestila: dodatek za nego otroka, delno plačilo za izgubljen dohodek, kjer je podlaga Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDO).

Na področju varstva odraslih invalidnih oseb so nadomestila za invalidnost, dodatki za tujo nego in pomoč, pravica do izbire družinskega pomočnika, vse oblike dodatnih socialnih pomoči.

Center za socialno delo v okviru pomoči na domu spodbuja integriteto posameznika, vpetost v domače okolje, s čemer se posamezniku ne odvzame moči in se mu na tak način omogoči

bivanje v domačem okolju. Hkrati pa posameznik na ta način lahko ohranja in krepi sposobnosti in hobije, ki jih ima.

Občina v povezavi z izvajalci strokovno podpornih storitev in programov spodbuja družinsko življenje invalidov, kar prispeva k večji kvaliteti njihovega življenja. Vsakega invalida poskuša obravnavati kot posameznika in ga s tem polnopravno vključevati v vse vidike družbenega življenja. Poudarja pravice posameznega občana in ne obravnava invalidov kot objektov, pri čemer upošteva dostojanstvo vsakega posameznika posebej. S tem ustvarja možnosti za aktivno vključevanje invalidov v različne vidike družbenega življenja.

Za kvalitetnejše življenje invalidov in starostnikov veliko prispeva Območno združenje Rdečega križa Slovenska Bistrica, ki izvaja programe zagotavljanja stalne skrbi za bolne, starejše in invalidne osebe, zbirajo sredstva za njih, imajo pa tudi skupine za samopomoč. Dostop do Rdečega križa je za gibalno oviranje osebe urejen. Izvajajo pa tudi usposabljanja za pomoč starejšim in drugim, ki se srečujejo z zdravstvenimi težavami in travmami.

9. Kultura in turizem

Iz vseh programov, ki jih invalidske organizacije vsako leto prijavljajo na občinski razpis, je razvidno, da v okviru vsakega društva aktivno deluje tudi kulturna sekcija. Invalidi tako po eni strani ustvarjajo sami, po drugi strani pa se udeležujejo kulturnih prireditev v občini.

Invalidne osebe in osebe z gibalnimi ovirami imajo možnost vključitve v Center za starejše Metulj, v katerem se izvajajo raznovrstne aktivnosti za starejše (razgibavanje, ročna dela, družabne igre, pevske aktivnosti...). V okviru Centra za starejše Metulj se prav tako izvajajo izleti, letovanja in strokovne ekskurzije, ki se jih lahko udeležijo tudi invalidne osebe.

Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica je ustrezno opremljena z dvigalom in sanitarijami za invalide. Kulturna domova sta delno dostopna. Knjižnica nima na razpolago literature, opremljene z Braillovo pisavo, prav tako nimajo elektronskih knjig z možnostjo povečanja tiska ter povečevalnih stekel za lažje branje. Dostop do knjižnice in prostori v knjižnici so lepo urejeni – dostopnost z dvigalom, urejen je tudi WC za invalide, med policami je dovolj prostora za invalidski voziček, urejen je tudi prostor z lupo za branje slabovidnih.

Sicer je dostopnost do kulturnih vsebin najbolj omejena za slepe in slabovidne ter gluhe in naglušne osebe. Ni zvočnih opisov in maket razstavnih eksponatov, ki bi služili kulturnemu udejstvovanju slepih in slabovidnih oseb. Prav tako so prikrajšani gluhi in naglušni, ki v gledališčih in na prireditvah pogrešajo indukcijske zanke in tolmače znakovnega jezika.

Grad je žal invalidom nedostopen, invalid si ne more ogledati prireditev, razstav – invalidi so na tem področju diskriminirani v primerjavi z ostalim občanom.

Tudi v prihodnje bomo invalide spodbujali k udejstvovanju v različnih kulturnih dejavnostih, temu pa bomo poskušali prilagoditi tudi prostore za izvajanje teh dejavnosti, ki naj bi bili prijazni invalidom.

10. Rekreativna in šport

V občini je invalidski šport organiziran in tudi ustrezno finančno podprt. Vključevanje invalidov v šport in rekreacijo pomeni druženje s sebi enakimi. Zaradi uveljavljanja skupnih interesov, ki temeljijo na organiziranih aktivnostih, ohranjanju boljše telesne kondicije invalidov in ohranjanja njihovega zdravja se doseže večja neodvisnost in samostojnost invalida za vključevanje v življenjsko skupnost. Cilj je, da invalid ostane glede na naravo invalidnosti še naprej tako aktiven, kot je bil pred nastankom invalidnosti, in povezan z ostalo populacijo, saj to druženje pred organizirani telesni aktivnosti in po njih ojača medsebojne socialne vezi in daje občutek vključenosti v širše okolje.

Invalidi so aktivni v različnih športnih panogah: šah, pikado, športni ribolov, streljanje, balinanje, kegljanje. V športnih panogah so dosegli izjemne rezultate, saj imamo v Slovenski Bistrici državne prvake in športnike, ki se udeležujejo svetovnih prvenstev in so člani olimpijske reprezentance. Invalidi na področju občine Slovenska Bistrica se lahko neovirano športno udeležujejo v Športnem parku Slovenska Bistrica, za katerega velja, da jim je ustrezno prilagojen glede na dostopnost. Ostali športni objekti v občini so invalidom bodisi nedostopni ali dostopni le deloma.

Društva uspešno sodelujejo z Zavodom za šport, ki omogoča uporabo športnih objektov, prijavljajo pa se tudi na razpis za sofinanciranje svojih programov. Prav tako so iz občinskega proračuna financirane različne športne prireditve, ki jih organizirajo invalidska društva.

Streliško društvo Slovenska Bistrica ima v svojih vrstah tudi zelo uspešnega strelca s standardno zračno puško Franca Pinterja, večkratnega dobitnika medalj na paraolimpijskih igrah. Prav tako je med paraplegiki na območju občine Slovenska Bistrica zelo priljubljen športni ribolov, saj so na določenih območjih omogočeni dostopi za gibalno ovirane; tukaj velja posebej omeniti Mirana Jemenška.

Potrebno je spodbujati sodelovanje invalidov pri skupnih športnih dejavnosti na vseh ravneh, za te namene omogočiti invalidom dostop do krajev, kjer potekajo športne in rekreativne prireditve.

11. Vključenost invalidov v oblikovanje politike in načrtovanje invalidskega varstva

V občini Slovenska Bistrica se invalidi prav tako kot vsi ostali občani lahko vključujejo v oblikovanje politike in načrtovanje invalidskega varstva preko svojih predstavnikov (svetnikov) skozi javno obravnavo predlogov dokumentov občine, ki potekajo na sejah občinskega sveta.

Prav tako lahko svoje predloge uveljavljajo tudi na ravni krajevne oziroma četrtne skupnosti, na ravni društev in drugih organizacij. Na lokalnih volitvah je vedno eno volišče, ki je namenjeno in dostopno invalidom.

12. Usposabljanje strokovnega kadra

Usposabljanje strokovnega kadra za delo z invalidi poteka v vsaki posamezni organizaciji posebej v skladu z njenim finančnim načrtom in dejavnostjo, ki jo opravlja. Tako invalidi, kakor tudi zaposleni so mnenja, da je teh izobraževanj premalo ter da bi bilo potrebnega več

praktičnega dela na tem področju. Potrebno je tudi medsebojno izobraževanje in predajanje znanj (spremembe v zakonodaji, novosti...).

Občina Slovenska Bistrica ima v načrtu urediti sprejemno pisarno, ki bo dostopna gibalno oviranim osebam. Javni uslužbenci, ki se bodo s strankami vsakodnevno srečevali, jim bodo nudili ustrezno pomoč (napotitev k ustreznemu javnemu uslužbencu, oz. drug organ, pomoč pri izpolnjevanju vlog, dajanje informacij...).

13. Mednarodno sodelovanje

Prijateljski mesti občine Slovenska Bistrica sta Bela Palanka in Krapina. V teh prijateljskih odnosih v bodoče vidimo možnost mednarodnega sodelovanja in izmenjave dobrih praks invalidskih organizacij in izmenjav izkušenj.